

JAN BLEYEN

MET TEKENINGEN VAN
CHARLOTTE PEYS

Ooit zal ik
iemand zijn

Vriend zonder
papier

We begrijpen dat mensen oorlog ontvluchten.

We begrijpen ook waarom mensen wegtrekken van verpletterende armoede.

Wat we niet begrijpen is de noodzaak om te ontsnappen aan een onheilspellend gebrek aan keuzemogelijkheden.

We begrijpen niet waarom mensen van geboorte af aan getraind zijn vooruit te kijken naar elders, ervan overtuigd dat het echte leven plaatsvindt in dat elders.

We begrijpen niet waarom ze vastbesloten zijn gevaarlijke dingen te doen, illegale dingen zoals weggaan, ook al kwam geen van hen om van de honger, of was geen van hen verkracht of afkomstig uit een platgebrand dorp.

We begrijpen niet waarom ze weggaan alleen maar omdat ze hongerden naar keuze en onzekerheid.

– naar Chimamanda Ngozi Adichie, *Amerikanah*, vert. Hien Montijn, De Bezige Bij, Amsterdam, 2016, p. 297-298

WOORD VOORAF

Hij kwam mijn taalklas binnen met felrode sneakers, een skinny jeans en een basketbalpet die hij afzette nog voor ik zijn hand kon drukken.

Wat is hij klein, dacht ik eerst, kleiner dan ik me voorgesteld had toen Joke, zijn werkcoach, vertelde over mijn nieuwe leerling uit Sierra Leone: ‘Een toffe kerel, hij lacht veel.’ Tegelijk vond ik hem stoer, trots ook misschien, door zijn rechte rug. Maar het meest van alles viel me zijn vitaliteit op, zijn energie.

Al na enkele weken als interim was ik gewend geraakt aan het geslenter en het gezucht van adolescenten die met hun toekomst leken te spelen door op het punt te staan zonder diploma middelbaar onderwijs te vallen, en toen kwam daar plotseling, zomaar, als een geschenk, het leven naar binnen gestapt.

Vandaag, nu ik al jaren niet meer zijn leerkracht ben, of zijn boss, zoals Manso mij wel eens noemde, ontmoet ik hem in zijn kamertje op het Zuid, ironisch genoeg net een erg chique wijk. Het is begin februari, er ligt sneeuw buiten en toch doet hij de deur open in een shirt zonder mouwen.

Onlangs dus, op een middag tussen Kerstmis en Nieuwjaar, aan het Coninckplein, in het café van de bibliotheek, deed hij een voorstel dat ook al langer in mijn hoofd zat, maar dat ik door een gebrek aan lef nog niet had durven delen: of ik een boek over hem wilde maken.

Ik werd er blij van, en hij ook, zag ik. Want hoe moeilijk zijn situatie ook is nu – zoals hij het zelf meestal zegt, ‘mijn situatie’ – en hoe weinig geloof ik ook heb in de momenteel lopende procedure die hij tegen het advies van zijn advocaat in bij een andere raadsheer gestart is om humanitair pardon en daarmee, na tien jaar België, papieren te krijgen, hoe moeilijk dat allemaal ook is, het hopen, het wachten, het maandelijks rondkomen, dit kan ik hem dan toch geven: de mogelijkheid om te vertellen.

Normaal gezien praten we als we afspreken in de eerste plaats over de actualiteit – zoals we dat ook in de klas deden –, over sport en politiek, over werk of mijn neefjes. Maar nu hij me zo uitdrukkelijk vraagt om beluisterd te worden, hoop ik ook meer te kunnen horen over zaken die moeilijk of intiem zijn: hoe hij terugblijkt op zijn kindertijd in het land van de diamanten; hoe hij intussen al een decennium lang, sinds zijn zes- tiende, hier leeft; wat zijn dromen zijn, en zijn angsten.

En zo probeer ik uiteindelijk – door hem in alle rust zelf het woord te geven en bewust mijn oordeel te blijven uitstellen – mijn vriend zonder papieren ook beter te begrijpen: hoe hij door dingen te doen en te laten betekenis geeft aan zijn wereld, zijn leven.

Als je duiven houdt, moet je hun lange vleugels knippen,
zodat ze niet weg kunnen.

Dan, na drie of vier maanden,
als ze gewend aan jouw plaats zijn
en ze weer grote vleugels hebben,
komen ze altijd terug.

Ik weet goed hoe ik voor duiven moet zorgen.

—x—

Toen ik nog klein was, heb ik twee duiven gekregen.
Van Melvin, mijn mama's collega.
Ook hij is een goed man voor me.

Melvin had heel veel duiven die hij thuis in een kooi hield,
duiven in allerlei kleuren.

Op een dag zei ik hoe graag ik een duif wilde.
'Twee kan ik er geven,' zei hij, 'een koppel:
een mannetje en een vrouwtje.'

De eerste noemde ik Eerwaarde,
omdat hij een witte vlek in zijn hals had.

Ik nam ze mee naar huis en ik bouwde een kooi voor hen.

Het vrouwtje werd zwanger, kreeg kindjes.

Zo werd ik verliefd op mijn duiven.

Zelfs toen ik weg was, wilde ik weten hoe het met ze ging.

Ik denk dat ze allemaal zijn vertrokken,
naar ergens anders.

—×—

Als ik een appartement met terras zou hebben,

dan zou ik opnieuw duiven kunnen houden.

Maar ik weet niet hoe zoiets werkt met de huisbaas.

Moet ik bijvoorbeeld verzekering betalen?

Ik heb al eens gedacht:

beneden, in de kelder, waar het warm is door de ketel,

kan ik ze snel in hun ei laten groeien.

—×—

We hadden ook een hond thuis.

We noemden hem Geloof in God.

Dus elke keer dat ik hem wilde roepen, hoorde je buiten:

‘Geloof in God!’

Het was een wijfje met een bruine en witte vacht.
Ze was er nog toen ik vertrok.

—x—

Soms kan je een dier meer vertrouwen dan een mens.
Ik zie dat hier in België, en ik zag dat in Afrika.

Als ik thuiskwam, liep de hond naar me toe
en begon te springen.

Dat was ook zo met de duiven die ik had.
Ze wisten wanneer ik klaar was met school,
op woensdag: om twee uur.

Als ik thuiskwam en floot, vlogen ze rond
en dan kwamen ze een voor een uit mijn hand eten.

—x—

Die liefde voor dieren heb ik nog altijd,
maar niet voor katten.
Alleen voor honden en duiven.

En als je die liefde hebt voor duiven,
als er dan een sterft, ben je droevig.

Sommige mensen eten ze, ik niet.
Als ik die ene eet, dacht ik, verlies ik meteen ook die andere.
Daarom verkocht ik ze.

Wanneer een van mijn duiven ziek werd,
gaf ik hem medicijnen, een beetje Dafalgan.
Ik wist dat ze ziek waren als ze niet aten of anders bewogen.

Naar een dokter bracht ik ze niet.
Voor dieren hadden we geen dokters.
Voor mensen wel natuurlijk.
We hadden privé- en overheidsziekenhuizen.
De privéziekenhuizen waren zoals ziekenhuizen hier,
maar véél duurder.

Dat vond ik hier zo raar in het begin.
Ik was eens aan het kijken naar Discovery Channel,
over een slang waarvan de maag was gezwollen.
Ze maakten een röntgenfoto, voerden een operatie uit.
Jezus christus, dat doen we in Afrika niet.

Dat vind ik soms vreemd,
als ze van een hond zeggen dat die kanker heeft.
Ik heb een vriend hier, zijn hond stierf aan kanker.
Een maand heeft hij niet kunnen werken.
Te verdrietig.
Hij heeft geen kind, hè.

© 2022 Uitgeverij Manteau / Standaard Uitgeverij nv,
Franklin Rooseveltplaats 12, B-2060 Antwerpen
en Jan Bleyen

www.standaarduitgeverij.be
info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland
New Book Collective, Utrecht
www.newbookcollective.com

Eerste druk maart 2022

TEKENINGEN

Charlotte Peys

OMSLAGONTWERP EN OPMAAK BINNENWERK

quod. voor de vorm. – Leen Depooter

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 223 3805 6
D/2022/0034/214
NUR 320